

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA MASHGULOT SHAKLLARI, MAZMUNI, METODLARI VA METODIKASI

Jo'rayeva Muazzam Soyibxon qizi

O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti

Farg'ona filiali 3-bosqich talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida zamonaviy kompyuterli ta'limiy o'yinlar texnologiyasi haqida fikr yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *syujet-rolli o'yinlar, imitatsion-rolli, elementlari, psixolog, aqliy hujum, imitatsion o'yinlar, treninglar.*

Аннотация: *В данной статье рассматривается технология современных компьютерных обучающих игр в дошкольных образовательных учреждениях.*

Ключевые слова: *сюжетно-ролевые игры, имитационные ролевые игры, элементы, психолог, мозговой штурм, имитационные игры, обучение.*

Abstract: *This article discusses the technology of modern computer educational games in preschool educational institutions.*

Key words: *plot role-playing games, imitation role-playing, elements, psychologist, Brainstorming, Imitation games, training.*

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida multimedia texnologiyasiga asoslangan kompyuterli ta'limning asosiy maqsadlaridan birinchisi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashdan iborat. Shuning uchun mashg'ulot shakli, mazmuni, o'tkazish metodikasi va baho mezonini ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega. Ikkinchidan, ba'zi Maktabgacha ta'lim tashkiloti kompyuterlar bilan ta'minlangan bo'lsa-da, ulardan ta'lim jarayonida foydalanish metodikasi ishlab chiqilmaganligi sababli qimmatbaho o'yinchoq sifatida turibdi. Shuning uchun, maktabgacha ta'lim tashkilotlari sharoitida kompyuterdan ta'lim-tarbiya jarayonida foydalanish metodikasini ishlab chiqish dolzarb masalalardan hisoblanadi. Yuqorida ta'kidlanganidek, mashg'ulot mobaynida multimedia texnologiyasidan foydalanilganda u yoki bu materialni o'rganishda vaqtni tejash hisobiga ta'lim mazmuni chuqurlashtiriladi va kengaytiriladi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida an'anaviy usulda ta'lim-tarbiya berishning shakli, mazmuni, metodi va metodikasi ko'pgina adabiyotlarda va jurnal sahifalarida bayon etilgan. Jumladan, ushbu masala P.Yusupovaning "Maktabgacha tarbiya pedagogikasi va boshqa manbalarda keng yoritib berilgan. P.Yusupova ta'lim shakli to'g'risida quyidagilarni yozadi: - Ta'lim shakli deganda, ta'lim beruvchi pedagog va bolalarning

maxsus tashkil etilgan faoliyati tushuniladi va kun tartibida ma'lum bir vaqtda o'tkaziladi

V.I.Loginova, P.G.Samorukovalar maktabgacha ta'lim tashkilotlarida turli mashg'ulotlar tashkil etish va o'tkazish bo'yicha keng ma'lumot berganlar, jumladan, mashg'ulot maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim jarayonining yetakchi shakli ekanligi, uning mazmuni va tuzilishi, uni tashkil etish, boshlanishi, borishi, yakuni va boshqalar yoritilgan. Bolalarning bilimlarini test usulida baholash metodikasini S.Abdullayeva ishlab chiqqan.

Adabiyotlarda, maktabgacha ta'lim tashkiloti ta'lim metodlari bo'yicha ham qator fikrlar bildirilgan. Metod - ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchilarning maqsadli ta'lim-tarbiya vazifalarni hal etishga yo'naltirilgan o'zaro bog'liq faoliyatlarining izchil usullar tizimidir.

Y.K.Babanskiy fikricha, bilim, ko'nikma va malakalarni o'zlashtirish jarayoni bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Har bosqichda ta'lim mazmuni va samaradorligi tegishli metodlar guruhi bilan ta'minlanadi. Tafakkurning yetakchi shakllari rivojlanib, tarkib topishi amaliy va nazariy ta'lim-tarbiya berish faoliyatida amalga oshiriladi.

A.K.Matveyeva ta'limning ko'rgazmali metodlari va usullariga qaratilgan ishida bolalarning kuzatish ko'nikmasiga ilk yoshda va kichik maktabgacha tarbiya yoshidan boshlab o'rgatish lozimligini ta'kidlaydi. Quyida dissertant tomonidan ishlab chiqilgan va maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun mo'ljallangan multimediali kompyuterli ta'limning shakli, mazmuni, metodi, metodikasi va baho mezonini bayon etiladi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining maktabga tayyorlov guruhlarida multimedia texnologiyasidan foydalanish, asosan, uch tomonlama amalga oshiriladi:

- kompyuter va uning dasturlari yordamida didaktik vositalar (slyd, taqdimot, elektron ishlanma, qo'llanma va h.z.) tayyorlanadi hamda Internet va masofali ta'lim ashyolaridan foydalaniladi.

- kompyuter ishtirokida bevosita dialog metodi asosida bolalarga yangi material o'rgatiladi.

Shuni ta'kidlash kerakki, 6-7 yoshli bola talaba va o'quvchilar kabi kompyuterda mustaqil ishlashga qodir emaslar. Shuning uchun, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida yangi materialni o'rganishda bevosita dialog metodidan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Bu holda kompyuter didaktik vosita manbai rolini o'ynaydi.

3) Bilvosita dialog - virtual axborot (ta'lim) muhitida kompyuter bilan dialog asosida multimedia texnologiyasi amalga oshiriladi. Bunda bolalar tomonidan material mustaqil o'rganiladi, o'tilgan material mustaqil takrorlanadi, mashqlar mustaqil bajariladi, multimediali kompyuter o'yinlar mustaqil amalga oshiriladi va bola mashqlarni, kompyuter qo'ygan vazifalarni, o'yinlarni takror-takror bajarib, qo'yilgan mashg'ulot

maqsadiga erisha oladi. Bu holda multimedia texnologiyasidan foydalanilganda kompyuter ta'lim manbai rolini o'ynaydi.

Mashg'ulot shakli.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining maktabga tayyorlov guruhlarida multimedia texnologiyasidan foydalanishning asosiy va yetakchi shakli mashg'ulotdir. Mashg'ulotlar Davlat talablari asosida belgilangan dasturlar, yo'nalishlar, taqsimlangan soatlar va shular asosida tarbiyachi (yoki pedagog) tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan rejalari asosida olib boriladi maktabgacha ta'lim tashkilotlarda mashg'ulotlar yangi materialni o'rgatishga (yoki mustahkamlashga) qaratilgan, tekshiruvchi-sinovchi, majmuaviy sayohat yoki ekskursiya va kompyuterli o'yin shakllariga bo'linadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'tkaziladigan mashg'ulotlar maktabga tayyorlov guruhlarida kompyuterdan foydalanib o'tkazilishni hisobga olib, 30 daqiqaga mo'ljallanadi va asosiy uchta bosqichda o'tkaziladi. Birinchi bosqich 15 daqiqa davom etadi. Bu vaqt davomida tarbiyalanuvchilarga asosiy ma'lumot beriladi.

Birinchi bosqich tugagach (15 daqiqadan so'ng) tarbiyalanuvchilarning kompyuterlardan foydalanishlari 15 daqiqadan oshmasligini hisobga olib, 15-20 daqiqali oraliq (dam olish bosqichi) o'tkaziladi. Ushbu 15-20 daqiqali oraliqda o'rganiladigan material bo'yicha qiziqarli o'yinlar o'tkaziladi, she'rlar, ashulalar aytiladi, rasm chizdiriladi, A harfini yoki 1 raqamini qog'ozda yozish o'rgatiladi. So'ngra mashg'ulotning uchinchi bosqichi boshlanadi. Bu bosqichning davomiyligi ham 15 daqiqadan iborat bo'ladi. Bu bosqichda, asosan, birinchi bosqichda o'rganilgan materiallar mustahkamlanadi, tarbiyalanuvchilarning kompyuter savodxonligini oshirish davom etadi va ularning bilimi baholanadi. Agar, birinchi bosqichda rejalashtirilgan materiallarning to'la o'rganilishi ulgurilmasa, u 3-bosqichda davom ettirilishi mumkin.

Mashg'ulotlarning kompyuterli Sayohat va Ekskursiya shakli. Bu shaklda tarbiyachi ekologiya (atrof-muhitni muhofaza qilish)ga oid materiallarni 45 o'rganilayotganda bolalarni o'simlik dunyosi va uy hayvonlari bilan tanishtirishda, bolalarni sayohatga olib chiqishi shart emas. Buning uchun kompyuter xotirasi va Internet ashyolaridagi mavzuga tegishli materiallarni birin-ketin ko'rsatishi va izohlashi lozim. Material kompyuterda yoki Internetda bo'lmasa, bolalar dalaga sayohatga olib chiqiladi.

Mashg'ulotning o'yin shakli. Bolalarga kompyuterli ta'limiy o'yinlar orqali ham bilim berish mumkin, masalan Kim birinchi topadi? o'yinida ekrandagi turli tartibda joylashtirilgan rangli tasvirdagi sonlardan qaysi bir katta, qaysi biri kichikligini aniqlash, ekrandagi rangi o'xshash predmetlardan qaysi biri katta, qaysi biri kichikligini aniqlash, shuningdek, rasmlardan keraklisini topish kabi topshiriqlar bajariladi.

Yangi materialni multimediali kompyuter asosida o'rganishdagi mashg'ulotning algoritmi:

1. Tarbiyachi(pedagog) bolalarni kompyuter ro'parasiga joylashtiradi.
2. Kompyuter xotirasiga joylashtirilgan materiallarni monitor ekraniga chiqaradi.
3. Bolalarning diqqati ekranga chiqqan materialga qaratiladi.
4. Tarbiyachi va bolalar o'rtasida dialog (savol-javob) boshlanadi.
5. Bolalar tarbiyachi (pedagog) bergan topshiriqni mustaqil bajaradi.
6. O'rganilgan material mustahkamlanadi.
7. Bolalarning mashg'ulot davomida olgan bilimi baholanadi.
8. O'rganilgan material bo'yicha uyga topshiriq beriladi.

Mashg'ulot mazmuni. Multimedia texnologiyasidan foydalanib o'tkaziladigan mashg'ulotlar kompyuter texnologiyasiga asoslanadi. Shuning uchun, multimedia texnologiyasiga asoslangan mashg'ulotlarni kompyuter mashg'uloti deb ham atash mumkin. Kompyuterli mashg'ulotlarning aksariyati birlashgan mashg'ulotlar shaklida o'tkaziladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Veksler V. A., Reydel. FUNT. Interfaol simulyatorlar va ularning o'quv jarayonidagi ahamiyati // NovaInfo, №. 41-1, 2016 yil., - b. 10.
2. Smirnova I.E. Veb-dizaynning boshlanishi. S.Pt: "BHV - Peterburg", 2015. - 238 b.
3. Ivanova E. O., Osmolovskaya I. M. Axborot jamiyatida o'rganish nazariyasi 2- nashr. - M. : Ta'lim, 2014. - 189 b.
4. Yadrovskaya, M. V. Pedagogikada modellar va modellashtirish: monografiya/ M. V. Yadrovskaya. - Rostov-na-Donu, 2014. - 359 p.
5. Yuldasheva, G. I. (2021). Axborot texnologiyalari-ta'lim sifati kafolatidir. Электронное научнопрактическое периодическое издание «Экономика и социум», (4), 83
6. Ikromjon, Y., & Shaxnoza, P. L. (2022, November). UMUMIY O 'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA JISMONIY TARBIYA O 'QITUVCHISI KASBINING O 'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA TALABLARI. In E Conference Zone (pp. 67-78).
7. Yo'ldashev, I. (2023). UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA O 'QUVCHILARNI JISMONIY TARBIYA O 'QITUVCHISI KASBIGA QIZIQISHINI SHAKLLANTIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH SHARTLARI VA METODLARI. THEORY AND ANALYTICAL ASPECTS OF RECENT RESEARCH, 2(15), 39-45.
8. qizi Po'latova, S. I. (2023). VOLEYBOLCHILAR TAYYORLASH JARAYONINI BOSHQARISH. Educational Research in Universal Sciences, 2(12), 46-50.